

Folkekirkens kirkegårdsøkonomi

Af Hans-Henrik Nielsen

Menighedsrådsmedlem i Måløv Sogn, bestyrelsesmedlem i Foreningen for Kirkegårdskultur



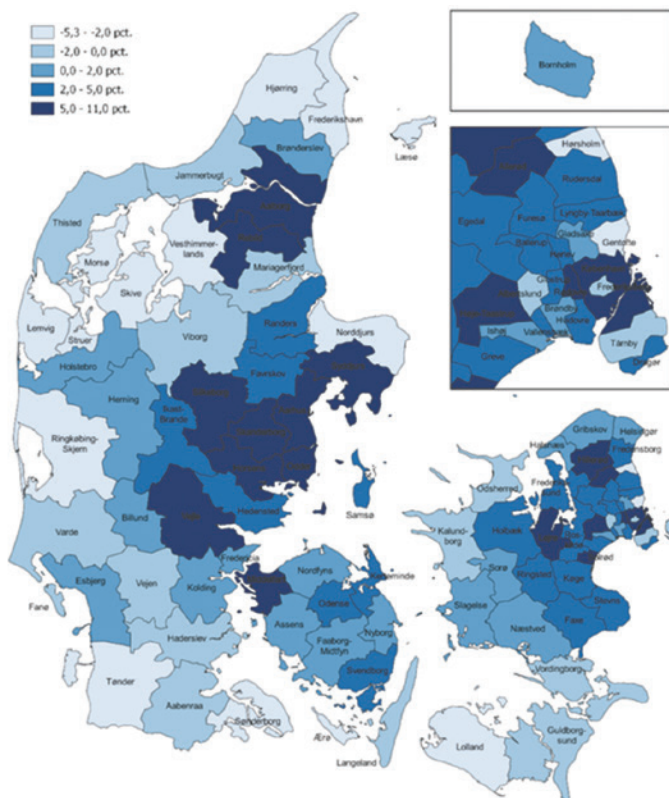
Kirkegården omkring
Sct. Mortens Kirke på Fur.
Foto: Hans-Henrik Nielsen,
2024.

Folkekirkens kirkegårde er en vigtig og betydningsfuld del af kirken, og ofte skal man hen over kirkegården, når man skal i kirke. Kirkegårdene betyder meget for hele befolkningen, og en meget stor del af danskerne mener, at det er vigtigt at vedligeholde kirkegårdene godt.

Den udvikling, vi ser i samfundet, med befolkningens aldersfordeling, flyttmønstre, ændrede begravelsesmønstre og den faldende medlemsprocent i folkekirken, stiller kirkegårdene over for en række udfordringer.

Færre og ældre medlemmer

Den befolkningsmæssige udvikling i Danmark påvirker kirken ligesom resten af samfundet. Også folkekirken medlemmer bliver ældre. I 2024 er 20 % af befolkningen på 5.960.000 i aldersgruppen over 66 år. I 2034 forventes den andel at være steget til 23 %, og i 2040, hvor befolkningstallet forventes at være steget til 6.128.000, vil den være 24 %.



Ændring i folketallet
2022-2030, pct. Kilde:
www.statistikbanken.dk.

Når vi bliver flere i Danmark, betyder det desværre ikke, at der bliver flere medlemmer af folkekirken. Det skyldes, at befolkningstilvæksten kommer fra dem, der er født fra omkring 1980 og frem, hvoraf mange ikke er medlemmer af folkekirken. Befolkningstilvæksten kommer også fra den indvandring, der løbende sker, hvor nogle nok er kristne, men ikke bliver medlemmer af folkekirken, f.eks. alle de ukrainere, som er kommet hertil efter Ruslands overfald på Ukraine.

Også befolkningens flyttemønstre har betydning for folkekirken økonomi. Landdistrikterne oplever en stagnerende eller faldende befolkning. Ifølge Danmarks Statistik vil den hidtidige udvikling fortsætte frem mod 2040. Et betydeligt antal



kommuner kan ligefrem se frem til et faldende indbyggertal i de kommende år og derfor også et fald i antallet af indbyggere i den arbejdsdygtige alder.

Alt dette har betydning for grundlaget for at opkræve skat i kommunerne og for grundlaget for kirkeskatten.

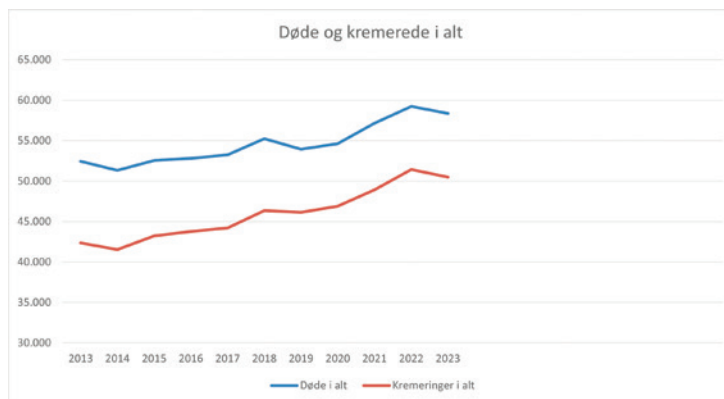
Voksende underskud på kirkegårdsdriften

På kirkegårdene er udgifterne gennem årene steget mere end indtægterne, og i 2023 var der for hele landet et samlet underskud på kirkegårdsdriften, eksklusive krematoriedrift, på 1.073 mio. kr., som blev dækket af kirkeskatten. Det betyder, at godt 20 % af kirkeskatten blev brugt til at dække underskudet på kirkegårdene på landsplan. Der er dog betydelige afvigelser herfra rundt om i landet.

Det samlede underskud for kirkegårdsdriften i folkekirken er kun blevet større gennem årene, fra 923 mio. kr. i 2013 til nu de nævnte 1.073 mio. kr. i 2023.

Der er desværre næppe nogen tvivl om, at denne udvikling vil fortsætte. Der er flere forhold, som peger i den retning. Der har været en betydelig ændring i begravelsesmønstrene i Danmark. Flere og flere vælger at blive kremeret frem for at få en traditionel jordbegravelse, og det har mindsket behovet for store gravsteder og givet anledning til andre gravsteder i forskellige udformninger.

Den stadig stigende andel af døde, der kremeres (fra 80,7 % i 2013 til 86,5 % i 2023), har en stor indflydelse på behovet for



kirkegårdsarealer til gravsteder. Når så også andelen af de kremerede, der bliver spredt, er steget fra 5,1 % til 10,5 % i samme periode, er det tydeligt, at de ændrede begravelsesmønstre har en betydelig effekt på kirkegårdene. Kirkegårdene bliver ikke mindre, men behovet for gravpladser og størrelsen på dem bliver mindre.

Denne udvikling betyder ikke alene, at der sker en ændring på kirkegårdene, så der bliver færre kistegravsteder og flere urnegravsteder i form af urnehavegravsteder, plader i græs eller gravsteder uden gravsten – alle arealmæssigt mindre end kistegravstederne og med en fredningstid på ti år i modsætning til kistegravstedernes 20 år eller mere.

Når der på denne måde bliver mindre behov og efterspørgsel på både plads og tid, har det også indflydelse på, hvilke beløb der kommer ind på aftaler om vedligeholdelse af gravsteder. Det mærkes ikke mindst på kirkegårdene i landdistrik-

terne, hvor der nedlægges flere gravsteder, end der etableres, og hvor det ikke mindst er kistegravstederne, der nedlægges, hvorved udgiften til vedligeholdelse af arealet overgår til kirkegården.

Aftaler om vedligeholdelse af gravsteder indgås ofte for den fredningsperiode, som gælder for det pågældende gravsted. Frem til 2007 blev de samlede beløb for hele perioden først udbetalt til kirkegården ved aftalens udløb. Det betyder, at indtægter fra disse aftaler forsvinder over de kommende år og i praksis slutter omkring år 2038. For aftaler indgået efter 2007 udbetales beløbene løbende i lige store rater over aftaleperioden.

Det har fremrykket indtægterne, men har også medført, at afkastet fra vedligeholdelsesaftalerne, de såkaldte gravsteds-kapitaler, bliver mindre, fordi de løbende udbetales, og da afkastet, med de tilladte placeringsmuligheder for gravsteds-kapitalerne, sjældent overstiger inflationen og lønudviklingen, betyder det, at de ikke altid dækker udgifterne til vedligeholdelsen i hele aftaleperioden.

Selv om indtægterne nu kommer tidligere i vedligeholdelsesperioden, betyder de færre og mindre gravsteder, at et større driftsunderskud på kirkegården skal dækkes af kirkeskatten.

Fremtidens kirkegård

En nylig opgørelse viser, at de 15 provstier, der har de største nettoudgifter pr. medlem til kirkegårdsdrift, fra 379 kr. pr. medlem til 636 kr. pr. medlem, alle er landdistriktsprovstier. Noget, der uden tvivl giver anledning til overvejelser om den fremtidige kirkegårdsdrift.

Nogle af de overvejelser, som kan komme på tale, er at lave udviklingsplaner for kirkegårdene og tilpasse dem til de ændrede krav og ønsker til begravelsesformer. Det kan være med kirkegårdsafsnit med forskellige udtryksformer, lige fra de helt traditionelle gravsteder til gravsteder i natur og skov, med alle de mellemformer, der kan være derimellem.

Med færre og mindre gravsteder bliver der større fællesarealer på kirkegårdene, og derfor er det også oplagt at se på, hvordan de skal plejes, og om man kan nedbringe udgifterne til det. Der kan også ses på standarden af vedligehold. Der

kan være anledning til at lave differentieret vedligehold på kirkegården, så den tilpasses den brug, der er af de forskellige kirkegårdsafsnit, og de begravelsesønsker, som folk har. Der kan også være anledning til at se på samarbejder mellem kirkegårde, så flere kirkegårde passes samlet.

Endelig er kirkegårdene også en del af vores kulturarv, som der skal passes på, og det kræver også økonomi.

Med de udsigter for fremtiden, som befolkningsudviklingen, flyttemønstrene, de ændrede begravelsesmønstre og de deraf følgende større ubenyttede kirkegårdsarealer giver, er der ikke tvivl om, at mange kirkegårde vil opleve stigende udgifter til vedligeholdelse af fællesarealer og gravsteder og færre indtægter fra vedligeholdelsesaftaler. Det kræver stor opmærksomhed på kirkegårdenes økonomi.